

Aanpak radicalisering: samenspel tussen gemeenten en Rijk essentieel

Steeds vaker worden we in ons dorp of stad geconfronteerd met de gevolgen van oorlogen in andere delen van de wereld. De zorgen van de burger rondom radicalisering en momenteel jihadisme in het bijzonder, worden steeds groter. Inwoners kijken als eerste naar de overheid – gemeenten en Rijk – om hun veiligheid te waarborgen. De maatschappelijke gevolgen van radicalisering zijn groot, een effectieve aanpak is essentieel. Alle gemeenten voelen een verantwoordelijkheid bij de aanpak van Jihadisme. Zeker omdat het niet alleen een Randstedelijk probleem is, maar overal in Nederland kan gebeuren, is het van belang dat alle gemeenten betrokken worden in de aanpak van dit maatschappelijke probleem. Deze verantwoordelijkheid kunnen gemeenten alleen nemen wanneer er sprake is van een goed geolied samenspel tussen Rijk en gemeenten. Een duidelijke rolverdeling tussen gemeenten en Rijk, een duidelijke positie van de burgemeester, heldere kaders en een gebalanceerde aanpak van zowel repressie als preventie zijn daarbij noodzakelijk.

Wij vragen aandacht voor vier ontwikkelingen die gemeenten in staat stellen om deze gevoelde verantwoordelijkheid ook goed in te kunnen vullen.

1. Balans in preventie en repressie noodzakelijk

Het huidige Actieprogramma heeft een sterk repressieve toon. De ervaring leert dat repressie alleen niet de voedingsbodem voor radicalisering wegneemt. Juist ook preventie, zorg en welzijn zijn nodig om polarisatie tegen te gaan. Gemeenten kunnen hier bij uitstek een rol spelen. Door in de wijken te zijn, signalen uit netwerken op te pakken en maatschappelijk debat te entameren, kunnen zij in een vroegtijdig stadium samen met partners uit zowel het zorg- als het veiligheidsdomein ingrijpen.

Gemeenten hebben door de jaren heen ruime ervaring hiermee opgedaan. Daaruit blijkt dat preventie ook een fundamentele voorwaarde is om op de langere termijn de voedingsbodem weg te nemen. De meest effectieve aanpak is een evenwichtige combinatie van preventie, zorg en repressie. Voorkomen moet worden dat voor radicalisering vatbare burgers zich afwenden van de samenleving (isolatie).

2. Rolverdeling, kaders, handelingsperspectief voor gemeenten essentieel

Gemeenten hebben behoefte aan een heldere verantwoordelijkheidsverdeling en handelingsperspectief. Juist bij dit type vraagstukken waarbij de oplossing vaak complex is en veel partijen betrokken zijn (vanuit vaak verschillende juridische kaders) is het essentieel dat gemeenten weten wat zij van andere partijen kunnen verwachten en wat deze partijen van gemeenten verwachten in verschillende stadia. Willen gemeenten hun rol goed op kunnen pakken, dan is het van belang dat ook helder is hoe de taakverdeling tussen de verschillende spelers, AIVD, NCTV, gemeenten, OM en politie duidelijk is. Wie doet wat, wat niet, waarom

en wanneer? Nu ontstaat nog het beeld dat gemeenten teveel zelf het wiel moeten uitvinden als zij geconfronteerd worden met ernstige vormen van radicalisering, uitreizende en terugkerende Jihadisten. Ook moet duidelijk zijn waar gemeenten terecht kunnen bij zowel acute als minder acute zaken. Het beeld bestaat nog steeds dat gemeenten die niet vanuit het Rijk als prioritair zijn aangemerkt een achterstand hebben in hun informatiepositie.

3. Versterken samenwerkingscapaciteit en samenspel tussen gemeenten en Rijk

Door de complexiteit van het vraagstuk en de hoeveelheid partners die hierin samenwerkt om tot een effectieve aanpak te komen is een goed geolied samenspel noodzakelijk.

Informatiedeling en het beschikbaar kunnen stellen van capaciteit is dan essentieel. Daartoe zijn heldere afspraken van belang, bijvoorbeeld over het beschikbaar stellen van capaciteit vanuit de NCTV, het OM en de politie voor onder andere casusoverleggen. Alleen dan kan de opgedane expertise en het gebruik van netwerken goed gecombineerd worden met de kennis, ervaring en informatiepositie van de andere partners. Ook hier geldt dat dit voor alle gemeenten in Nederland essentieel is.

4. Helder gepositioneerde burgemeester

De burgemeester speelt in het Actieprogramma een grote rol bij de aanpak van Jihadisten. In het ambt van burgemeester zit de dualiteit van burgervader en 'burgersheriff'. Juist omdat gemeenten bij dit vraagstuk een rol in preventieve zin zien, staat een sterk repressief instrumentarium op gespannen voet daarmee. Gerealiseerd moet worden dat de aangekondigde tijdelijke bestuursrechtelijke bevoegdheden gevolgen gaan hebben voor de positie van de burgemeester. Een voorbeeld is het voorstel om de burgemeester de directe omgeving te laten informeren bij een vermoeden van uitreizen. Dat kan op gespannen voet staan met de rol om juist het gesprek met de betrokken lokale gemeenschappen aan te gaan (een vertrouwensrelatie opbouwen). Dergelijke maatregelen moeten goed doordacht en besproken worden met het lokaal bestuur, juist vanwege het benodigde draagvlak bij de uitvoerders. Ook vragen wij volstrekte duidelijkheid in het afbakenen en beleggen van verantwoordelijkheden van maatregelen op strafrechtelijke grond, op grond van de openbare orde en veiligheid en op grond van staatsveiligheid. De burgemeester is er primair voor openbare orde en veiligheid, het Rijk (NCTV, AIVD) voor staatsveiligheid. In dat kader is duidelijkheid over de verantwoordelijkheden en informatiepositie rondom bijvoorbeeld het intrekken van paspoorten noodzaak. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met het feit dat een burgemeester in die gevallen beslissingen moet nemen op basis van uiterst beperkte informatie, vanwege het summiere karakter van de ambtsberichten die in het kader van Staatsveiligheid worden verzonden.